

دستورالعمل‌های «رنه ماگریت» به

فیلم آبی برای ایده‌یابی

دستورالعمل‌های ایده‌یابی و پرورش آن

محمد حسین نیرومند

سرشناسه: نیرومند، محمدحسین، ۱۳۴۳
عنوان و نام پدیدآور: دستورالعمل‌های «رنه ماگريت» به فيل آبی برای ایده‌یابی - جلد ۲:
دستورالعمل‌های ایده‌یابی و پرورش آن / مولف محمدحسین نیرومند.
مشخصات نشر: تهران: فرهنگسرای میردشتی، ۱۳۹۶ -
مشخصات ظاهری: ج: مصور (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۰-۰۲۵-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: فهرست‌نویسی بر اساس جلد دوم.
یادداشت: جلد اول کتاب حاضر با عنوان «دستورالعمل‌های فيل آبی برای ایده‌یابی» به صورت
مستقل در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسیده است.
عنوان دیگر: دستورالعمل‌های ایده‌یابی و پرورش آن.
موضوع: خلاقیت هنری

Creation (Literary, artistic, etc.)

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ د ۵ ۹ / ن ۴۰۸ BF

رده بندی دیویی: ۱۵۳ / ۲۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۱۸۲۷۹

کد پیگیری: ۴۸۱۶۰۷۷

دستورالعمل‌های رنه ماگريت به فيل آبی برای ایده‌یابی - جلد ۲

دستورالعمل‌های ایده‌یابی و پرورش آن

مؤلف: محمد حسین نیرومند

آدرس: تهران، فرهنگسرای میردشتی

مشهد چهارراه لشکر، به طرف میدان ده دی، پاساژ دیدنی‌ها.

تلفن: ۰۵۱ ۳۸۵۱۹۵۱ - ۰۵۱ ۳۸۵۱۴۷۶۱ - نمابر: ۰۵۱-۳۸۵۱۴۷۶۱

www.mirdashtibook.com

info@mirdashtibook.com

بخش کتاب میردشتی

تهران. میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، نبش خیابان وحیدنظری

مجتمع تجاری نادر، طبقه اول، واحد ۴

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۶۶۰ - ۰۲۱-۶۶۴۹۱۹۶۸ - نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۹۱۹۶۸

www.fmirdashti.com

info@fmirdashti.com

طراح جلد: لیلا نیرومند

ناشر: فرهنگسرای میردشتی

مدیر تولید: علی زارعی

لیتوگرافی: فرایندگویا

چاپ: ایبانه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰۰

صحافی: سیمی ساز

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۰-۰۲۵-۳

قیمت: ۳۰۰,۰۰۰ ریال

- ۶/ پیشگفتار
- ۱۰/ همه آن چه که کتاب می خواهد بگوید!
- ۱۲/ سخن گفتن تنها با دو واژه تصویری!
- ۱۳/ ایده یابی محتوایی یا شکلی
- ۱۴/ یافتن نشانه مرتبط
- ۱۵/ انتخاب نماد بین کبوتر بکش!
- ۱۶/ انتخاب نشانه مرتبط
- ۱۸/ غریبه ای بر آشنا
- ۱۹/ چرا نشانه را باید تغییر داد
- ۲۲/ روش های ایجاد نماد بین نشانه ها
- ۲۴/ از نشانه های مرتبط نشانه ها دور
- ۲۸/ شرط همجواری و جانشینی
- ۲۹/ وضعیت طرد، اشتراک و شمول
- ۳۰/ چرا دو نشانه برای بیان هر موضوعی کافی است؟
- ۳۱/ هنر از جنس پیرایش نه آرایش
- ۳۲/ آیا فقط دو نشانه کافی است؟
- ۳۳/ تغییر معنا با تغییر موقعیت نشانه ها
- ۳۴/ چگونگی پرورش ایده
- ۳۶/ سه شرط اساسی شکل گیری یک ایده
- ۳۸/ پیوند منطقی نشانه های دوتایی
- ۴۰/ چهار موقعیت اصلی نشانه ها
- ۴۶/ الگوهای چهل گانه فیل آبی

پیشگفتار

زمانی که شروع به نگارش کتاب «دستور العمل‌های فیل آبی برای ایده‌یابی» کردم، می‌دانستم که این کتاب مورد استقبال مخاطبان علاقه‌مند به مباحث ایده‌یابی در حوزه هنرهای تجسمی قرار می‌گیرد. همان‌گونه که مقالاتم در نشریه «کیهان کاریکاتور» در باره ایده‌یابی در هنر کاریکاتور مورد توجه واقع شده بود. اما حقیقت آن است که فکر نمی‌کردم ظرف مدت کوتاهی کتاب فیل آبی حداقل چهار بار تجدید چاپ شود و در بدو آری از مراکز آموزشی مبنای تدریس در این حوزه قرار گیرد.

چند سال پیش گروهی از دانشجویان هنر کشور لبنان به ایران آمده بودند و من کتاب فیل آبی را به یکی از آنها هدیه دادم. آن دانشجو لبنانی مدتی بعد از طریق ایمیل از من خواست تا مجوز انتشار کتاب را به زبان عربی به او بدهم. چندین فصل قبل یکی از دوستان هنرمندم که به لبنان سفر کرده بود برایم گفت که در یکی از دانشکده‌های هنر لبنان شاهد تدریس کتاب فیل آبی بوده است.

در چند سالی که از انتشار کتاب گذشته است، با خوردهای مثبت و حتی نقدهایی که عزیزان بر کتاب داشتند را به صورت مستقیم یا از طرق میا دریا به کرده‌ام. در نگارش جلد دوم کتاب سعی بر آن داشته‌ام تا همه نظرات و انتقادهای حتی‌المقدور مرا به سر چه قرار دهم.

برای نگارش جلد دوم کتاب فیل آبی دو موضوع را مدنظر قرار داده‌ام، نخست تکمیل الگوی روش مهندسی ایده‌یابی یا همان الگوی فیل آبی و دوم ساختار سازی مفاهیم ارائه شده، که امیدوارم در کتاب پیش‌رو به این هدف رسیده باشم.

طراحی گرافیک به معنای خلق و سامان دادن یک سلسله عوامل تصویری برای بیان یک مفهوم یا پیام و یا اطلاعات در جهت هدفی مشخص و معین است.

«پوستر باید دو کار را به خوبی انجام دهد: اولاً جلب توجه کند، ثانیاً برای فهماندن پیام، به مدت کافی توجه شما را به خود معطوف دارد.»

امیل وایس
عناصر طراحی گرافیک

برای انتقال اندیشه و استفاده از زبان تصویر احتیاج به ترکیب عناصر تصویری متعدد نیست؛ در این حوزه تنها دو نشانه تصویری برای انتقال هر پیام کافی است. به عبارتی تنها دو عنصر سعی بر آن دارد تنها با دو نشانه تصویری شما را قادر سازد تا با زبان تصویری اندیشه‌هایتان را به مخاطبان جهانی در میان گذارید. وقتی چنین مبنایی را باشد، باید از هنر طراحی گرافیک بهره جست. البته این که به عنوان یک کارتون‌نویست حرفه‌ای! وسوسه می‌شدم تا کتاب را همانند جلد یک درس‌نامه کاریکاتور و گرافیک بنویسم، اما محدودیتی که از ابتدا برای نگارش کتاب در نظر گرفتم باعث شد این کار را در حوزه ایده‌یابی هنر طراحی گرافیک محدود سازم.

Rene Magritte
Shigeo Fukuda
Michal Batory
Brad Holland
Pablo Amargo

در هنگام نگارش جلد اول کتاب فیل آبی متوجه شدم که بسیاری از مباحث مطروحه کتاب دقیقاً در شکل‌گیری ایده‌های آثار «رنه ماگریت» نقاش مشهور بلژیکی دیده می‌شود. بر این اساس تصمیم گرفتم کتابی در این ارتباط آماده کنم. اما دغدغه نگارش جلد دوم کتاب فیل آبی از یکسو و انطباق مباحث ایده‌یابی رنه ماگریت با کتاب دوم باعث شد تا مطالب آن را در کتاب فیل آبی مطرح نمایم.

اگر امکان خرید کتاب حاضر برای دانشجویان و علاقه‌مندان وجود نداشته باشد، یا اصولاً علاقه‌ای به مطالعه نداشته باشند! اما با این حال مایل اند در باره ایده‌یابی بیش‌تر بدانند، پیشنهاد می‌کنم هم‌کنون به سراغ دیدن نقاشی‌های رنه ماگريت بروند. تقریباً هریک از آثار او می‌تواند الگوی مناسبی برای ایده‌یابی در همه حوزه‌های هنرهای تجسمی باشد.

به پاس ادای دین به این استاد مسلم خلاقیت در هنر نقاشی، بر آن شدم به هر شکلی شده است نام این نقاش بلژیکی را در عنوان جلد دوم کتاب ذکر کنم. علی‌رغم طولانی شدن عنوان کتاب - که البته بد هم نیست! - عنوان «دستور العمل‌های رنه ماگريت به فیل آبی، برای ایده‌یابی» را برگزیدم. گرچه در بازار نشر عنوان کتاب را «فیل آبی ۲» خواهم گذاشت.

بعد از رنه ماگريت بیش‌ترین آثار استفاده شده در کتاب حاضر متعلق به دو گرافیکست برجسته «شیگنو فوکودای» ژاپنی و «میشل باتوری» لهستانی و دو نویسنده معروف به نام «براد هالند» آمریکایی و «پابلو امرگو» اسپانیایی است. تقریباً در تمامی بخش‌های کتاب نه آثار این هنرمندان ارائه شده است. علت این امر کاملاً روشن است. این که چهار هنرمند با چهار سبک گرافیکی کاملاً متفاوت، ایده‌های مشابه دارند گواه این نکته است که روش ایده‌یابی چندان متفاوت نیست. آنچه که آثار را از هم متمایز می‌سازد، نحوه اجرا یا همان سبک‌های شخصی اجرا است.

بر این باورم که نمی‌شود از پوستر هنرمندی در کتاب استفاده کرد، ولی نام او را ذکر نمود. متأسفانه علی‌رغم تلاش بسیار برای یافتن اسامی، نتوانستم نام تعدادی از هنرمندانی که پرورش داده‌ام در کتاب چاپ شده است را پیدا کنم. امیدوارم در چاپ‌های بعدی کتاب نام آن‌ها را یافته و در کنار آثارشان ذکر کنم.

اجازه می‌خواهم این قسمت از کتاب جلد نخست را خاطر نشان کنم:

اشتباه نگیرید این کتاب درباره روش صنعتی تولید ایده نیست!

روش ارائه شده با عنوان مهندسی ایده، تنها یک نوع انتقال تجربه برای دستیابی بهتر به ایده‌های بدیع است. کتاب حاضر تلاش می‌کند راهکارهای یافتن ایده و پرورش آن‌ها در حوزه طراحی گرافیک به صورت مستند همراه با نمونه‌های مناسب ارائه دهد.

امید است تلاش نگارنده یاریگر هنرآموزان و علاقه‌مندان به هنر گرافیک در کشور عزیزمان ایران باشد.

رنه ماگريت، نقاش بلژیکی، یکی از برجسته‌ترین نمایندگان سوررئالیسم در ۲۱ نوامبر ۱۸۹۸ در لسیژ بلژیک، به دنیا آمد. او در آکادمی بروکسل آموزش دید و سپس به کشورهای فرانسه، انگلستان، آلمان و هلند سفر کرد. اولین آثارش (اوایل دهه ۱۹۲۰)، نشان دهنده تأثیر از فوتوریسم و کوبیسم است.

نقاشی‌های ماگريت پس از گذشت چند دهه توانست توجه عموم را جلب کند و نمایش آثارش در نیویورک (۱۹۶۵)، لندن و پاریس، جایگاه شایسته او را در تاریخ هنر سده بیستم تثبیت کرد. سبک ویژه او در پوسترسازی، هنر تبلیغات و طراحی گرافیک بسیار تأثیرگذار بود.

